

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

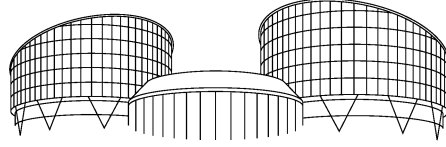
AGİT DEMİR / TÜRKİYE

(Başvuru No. 36475/10)

KARAR

STRAZBURG

27 Şubat 2018

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar
çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.*

Agit Demir / Türkiye davasında,*Başkan*

Robert Spano,

Yargıçlar

Paul Lemmens,

Ledi Bianku,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm) 6 Şubat 2018 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşı Agit Demir'in ("başvuran") 5 Mayıs 2010 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru (No. 36475/10) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Mahkeme önünde, Diyarbakır Barosuna bağlı Avukatlar Daniş Beştaş ve M. Beştaş tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran bilhassa, bir gösteriye katılması nedeniyle tutuklanması ve hakkında alınan tedbirlerden ötürü Sözleşme'nin birçok maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

4. Başvuru 6 Eylül 2011 tarihinde Hükümete bildirilmiştir. Öte yandan, Mahkeme, 30 Haziran ve 4 Aralık 2014 ile 27 Ağustos 2015 tarihlerinde tarafları ek görüşlerini sunmaya davet etmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran 19 Aralık 1996 doğumlu olup, Şırnak'ta ikamet etmektedir.

6. DTP (Demokratik Toplum Partisi) 5 Aralık 2009 tarihinde, silahlı örgüt PKK'nın (Kürdistan İşçi Partisi) lideri Abdullah Öcalan'a – ilgilinin, Cizre'de, İmralı Cezaevindeki tutukluluk koşullarını protesto etmek amacıyla- destek gösterisi düzenlemiştir.

7. Polis memurları tarafından 18 Ocak 2010 tarihinde düzenlenen tutanakta, 4 Aralık 2009 tarihinde, PKK ile bağlantısı olduğu iddia edilen internet sitelerinde, 5 Aralık 2009 tarihinde Cizre'de, Abdullah Öcalan'ın tutukluluk koşullarını protesto etmek için yapılacak olan gösteriye katılma çağrısında bulunan makaleler yayımlandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu tutanakta ayrıca, 5 Aralık 2009 sabahı, saat 09.30 itibarıyla, bir grup göstericinin DTP binası önünde toplandığı ve –izinsiz- gösteri sırasında, içlerinden bazılarının maskeli olduğu göstericilerin, güvenlik güçlerinin dağılma emrine uymayı kabul etmedikleri ve Abdullah Öcalan'ın portresini havada sallayarak ve güvenlik güçlerine taşlar fırlatarak, “Öcalan'sız

dünyayı başınıza yıkarız” ve “Biji Serok Apo” gibi Abdullah Öcalan lehine sloganlar attıkları belirtilmektedir.

8. Video kayıtlarından hareketle başvuranın kimliğinin teşhis edilmesi sonrasında, Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı 18 Ocak 2010 tarihinde, PKK adına suç işlediği, bu örgüt lehine propaganda yaptığı ve silah ya da başka araçlar yardımıyla polislere direndiği şüphesiyle ilgili hakkında yakalama müzekkeresi çıkarmıştır. Cizre İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi aynı gün, olayların meydana geldiği dönemde 13 yaşında olan başvuranı yakalamıştır.

9. Şırnak Barosu tarafından atanan avukatın refakatinde 19 Ocak 2010 tarihinde başvuranın ifadesi alınmıştır. Başvuran bilhassa aşağıdaki konu hakkında sorguya çekilmiştir:

“ Dosyaya konulan fotoğraflardan hareketle, terör örgütünün [PKK] çağrısı üzerine düzenlenen gösteri sırasında güvenlik güçlerine taş fırlattığınız ve bu gösteri esnasında, terör örgütünün lideri Abdullah Öcalan’ın portresini tuttuğunuz tespit edilmiştir. Bu konuda ne söyleyeceksiniz? ”

Başvuran, ifadesinde, Abdullah Öcalan portresini taşıdığını kabul etmiş; ancak güvenlik güçlerine taş attığını kabul etmemiştir. Avukatı, müvekkilinin küçük olduğu gerekçesiyle salıverilmesini talep etmiştir.

10. Cumhuriyet Savcısı aynı gün, başvuranın ayırt etme ve anlama kapasitesiyle ilgili olarak Cizre Devlet Hastanesi tarafından bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir. Aynı gün düzenlenen bilirkişi raporunda, ilgilinin, fiillerini idrak etmek için gerekli kapasiteye sahip olduğu belirtilmiştir.

11. Yine aynı gün, re’sen atanan avukat refakatinde, Cizre Sulh Ceza Hâkimi tarafından başvuranın ifadesi alınmıştır. Sulh ceza hâkimi, mevcut delil durumunu, makul şüphenin varlığını ve şüpheliye atılı suçun Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (CMK) 100. maddesinin 3. fıkrasında sıralanan

suçlardan olmasını –silahlı bir terör örgütüne mensup olma (Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesi (TCK)- göz önünde bulundurarak, başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir. Başvuran ifadesinde, video kayıtlarından alınan fotoğraflarda görünenin kendisi olduğunu kabul etmiştir. Başvuranın avukatı, müvekkilinin ihtilaf konusu gösteriye, bunun bir eğlence olduğu düşüncesiyle katıldığı iddiasında bulunmuştur.

12. Hükümete göre, 27 Ocak tarihinde serbest bırakılma talebinde bulunulmuş, bu talep reddedilmiş ve bu karara itiraz edilmemiştir.

13. Cumhuriyet savcısı 9 Şubat 2010 tarihli iddianameyle, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’na dayanarak, Diyarbakır Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi önünde ceza davası açmıştır. PKK ile bağlantısı olduğu iddia edilen bazı internet sitelerinde yayımlanan ihtilaf konusu gösteri ile ilgili makalelere atıfta bulunarak, başvuran hakkında bilhassa PKK’nın çağrısı üzerine yasadışı bir gösteriye katılmak ve bu örgüte üye olmak (TCK’nın 314. maddesinin 2. fıkrası), terör propagandası yapmak (3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesi), polise karşı direnmek (TCK’nın 265. maddesi) suçlarından iddianame düzenlenmiştir Cumhuriyet savcısı son olarak, başvuranın yaşı nedeniyle TCK’nın 31. maddesinin 2. fıkrasının uygulanmasını talep etmiştir.

14. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi 16 Şubat 2010 tarihinde, 5395 sayılı Kanun’a atıfta bulunarak iddianameyi kabul etmiş ve başvuranın tutukluluk halinin devam edip etmeyeceği hususunu avukatı yokluğunda re’sen incelemiştir. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, üzerine atılı suçları, kaçma, delilleri karatma ve tanıklara baskı yapma ihtimali ile CMK’nın 100. maddesinin 3. fıkrasının a) bendinde öngörülen makul suç şüphesinin varlığını göz önünde bulundurarak, ilgilinin tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Ayrıca, durumuna en uygun cezanın belirlenmesi amacıyla

küçüğün sosyal ortamı ve kişiliği hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesine karar vermiştir. Öte yandan, başvuranın küçük olduğu ve avukat yardımı olmadan yargılanamayacağı gerekçesiyle avukat tayin edilmesini talep etmiştir.

15. Başvuran, birinci duruşma esnasında, 13 Nisan 2010 tarihinde, hakkındaki tüm iddialara karşı çıkmıştır. Başvuran, okul yolunda, kendisini göstericilerin ortasında bulduğunu; üzerinde Abdullah Öcalan portesinin olduğu pankartı yerde gördüğünü ve başka bir niyeti olmadan kaldırdığını ifade etmiştir. Başvuranın avukatı ayrıca, yaşı nedeniyle, müvekkilinin çocuk mahkemesi tarafından yargılanması gerektiğini ileri sürmüştür. Başvuranın avukatı, 19 Ocak 2010 tarihli bilirkişi raporuna itiraz etmiş ve çocuğun salıverilmesini talep etmiştir.

16. Ağır Ceza Mahkemesi aynı gün, birinci duruşma sonunda, başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasına ve ilgilinin, video kayıtlarında görünen kişi olup olmadığının tespit edilmesi konusunun aydınlatılması amacıyla bilirkişi raporu düzenlenmesine karar vermiştir.

17. Hükümetin görüşlerinden, başvuranın 19 ila 26 Ocak 2010 tarihleri arasında Şırnak'ta bir cezaevinde tutuklu kaldığı; sonrasında 26 Ocak günü Siirt Cezaevine nakledildiği ve tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılncaya kadar burada tutuklu kaldığı anlaşılmaktadır. Hükümet, başvuranın, Siirt'te tutuklu bulunduğu süre boyunca yetişkinlerden ayrı olarak tutulduğunu belirtmiştir. Başvuran ise, yetişkinler için planlanmış bir cezaevinde, suçlu küçüklere tahsis edilen bir bölümde diğer küçük tutuklularla birlikte tutulduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda, tutukluluk koşullarıyla ve ailesinin ziyaretleriyle ilgili başkaca herhangi bir unsur ibraz etmeden, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesinde küçükler için bir cezaevi bulunmadığının altını çizmiştir.

18. CMK'nın 250. maddesini değiştiren 6008 sayılı 22 Temmuz 2010 tarihli Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren, küçüklerin özel yetkili mahkemeler tarafından yargılanabilmesine son verilmiştir.

19. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi 7 Aralık 2010 tarihinde, atılı suçun kendi görev alanına girmediği; çocuk mahkemesi olarak Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girdiği kanaatiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

20. Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi 22 Temmuz 2010 tarihli mevzuat değişiklikleri sonrasında, 10 Ocak 2011 tarihinde, söz konusu suçun kendi görev alanına girmediği; Çocuk Mahkemesi olarak Cizre Asliye Ceza Mahkemesinin görev alanına girdiği kanaatiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

21. Olaya ilişkin video kayıtlarıyla ilgili 8 Ağustos 2011 tarihli bilirkişi raporunda, başvuranın, içlerinden bazılarının maskeli olduğu göstericiler arasında bulunduğu, Abdullah Öcalan'ın portresini taşıdığı ve elinde tuttuğu bir taşı güvenlik güçlerine doğru fırlattığı belirtilmiştir.

22. Çocuk Mahkemesi olarak Cizre Asliye Ceza Mahkemesi, başvurunu 8 Mart 2012 tarihinde, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 2.fıkrası ile 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin 2. fıkrası ve 33. a) maddesinin 2. fıkrası uyarınca kanuna aykırı gösteriye katılma ve terör örgütü lehine propaganda yapma suçlarından bir yıl on beş gün hapis cezasına mahkûm etmiştir. Bu karara varırken, ilgilinin, terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen yasadışı bir gösteriye katıldığını ve bu örgütün lideri Abdullah Öcalan'ın portresini taşıdığını ileri sürmüştür. Aynı zamanda, aynı gösteri sırasında güvenlik güçlerine direnmenin ve taş atmanın da 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin 2. fıkrasında ve 33 a) maddesinin 2. fıkrasında öngörülen suçu teşkil ettiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Ancak, CMK'nın 231. maddesinin 5. fıkrası uyarınca üç yıllığına hükmün

açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Son olarak, başvuranın, TCK'nın 314. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen suçtan beraatine karar vermiştir.

23. Söz konusu karar 5 Nisan 2012 tarihinde kesinleşmiştir.

II. İLGİLİ ULUSAL VE ULUSLARASI HUKUK KURALLARI

1. *Küçüklerle İlgili Ulusal ve Uluslararası Kurallar*

24. Küçüklerle ilgili ulusal ve uluslararası hukuk kuralları *Güveç/Türkiye* (No. 70337/01, §§ 49-64, AİHM 2009 (özetler)) ve *Süzer/Türkiye* (No.13885/05, §§ 52-57, 23 Nisan 2013 kararlarında yer almaktadır; küçüklerle ilgili tutukluluk koşullarıyla ilgili olarak *Kuparadze/Gürcistan* (No. 30743/09, §§ 42-44, 21 Eylül 2017) kararına bakınız.

2. *5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu*

25. Bilhassa, 5395 sayılı 3 Temmuz 2005 tarihli Çocuk Koruma Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasının j) bendi uyarınca, bir çocuğun tutulması son çare bir tedbir olmalıdır. 5395 sayılı Kanun'un 20. maddesinde, CMK'nın 109. maddesinde sayılanlara ek olarak, küçükler için adli kontrol tedbirleri öngörülmektedir. Küçüklerle ilgili olarak, ancak adli kontrol tedbirinden sonuç alınamaması ya da bu tedbire riayet edilmemesi halinde tutuklama kararı verilebileceği belirtilmektedir.

5395 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca, on beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez.

3. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu

26. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin 2. fıkrası aşağıdaki şekildedir:

“ Terör örgütünün propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (...) ”

4. 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

27. Olayların meydana geldiği tarihte, 22 Temmuz 2010 tarihinde yayımlanan 6008 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklendiği haliyle, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32. maddesinin 2. fıkrası, izin alınmamış bir gösteri sırasında güvenlik güçlerinin gösterinin dağıtılmasına ilişkin ikazlarına uymayan kişilerin TCK'nın 264. maddesi uyarınca cezalandırılmasına hükmetmektedir. 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin 2. fıkrası olayların meydana geldiği tarihte aşağıdaki gibidir:

“ Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (...) ”

Olayların meydana geldiği tarihte 2911 sayılı Kanun'un 33. maddesinin a) bendi aşağıdaki gibidir:

“ Toplantı ve gösteri yürüyüşlerine [aynı kanunun] 23 üncü maddenin (b) bendinde sayılan silah veya araçları taşıyarak katılanlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (...) ”

Aynı kanunun 23. maddesinde, -taş taşımak suretiyle bir gösteriye katılmanın da dâhil olduğu- toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kanuna aykırı sayıldığı koşullar sıralanmıştır.

5. Ceza Kanunu

28. TCK'nın 314. maddesinin 2. fıkrası aşağıdaki gibidir:

“(...) ”

2. Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (...)”

29. Olayların meydana geldiği tarihte, TCK’nın 31. maddesinin 2. fıkrası, işlediği fiilin sonuçlarını algılama yetisi olmayan 12-15 yaş arasındaki çocukların ceza sorumluluğunun bulunmadığını öngörmektedir.

6. Ceza Muhakemesi Kanunu

30. Olayların meydana geldiği tarihte, CMK’nın 100. maddesi aşağıdaki gibidir:

“1. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

2. Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

- a) Şüpheli veya sanığın (...) kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa,
- b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluştuyorsa. (...)”

CMK’nın 100. maddesinin 3. fıkrasında sıralanan bazı suçlar için, tutuklama gerekçelerinin bulunduğu dair yasal bir karine bulunmaktadır. CMK’nın 100. maddesinin 3. fıkrasının ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

- a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan suçlar;

(...)

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (Madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

(...)”

CMK'nın 101. maddesi gereğince, tutukluluğun devamına ve alternatif tedbirlerin yetersizliğine ilişkin kararlar gerekçelendirilmelidir.

CMK'nın 109. maddesi uyarınca, en fazla üç yıl hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, tutuklama gerekçeleri bulunsa bile, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

7. Yargıtay İçtihatları

31. Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından oluşturulan içtihatlar göre (bk. örneğin 17 Haziran 2015 tarihli ve 2015/1404 E – 2015/1868 K sayılı karar), 2911 sayılı Kanun'un 32. ve 33. maddelerinde öngörülen suçlar kapsamında işlenen fiiller, 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca düşünce ve kanaat açıklama metodu olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi, 31 Aralık 2011 tarihine kadar işlenen ifade özgürlüğüyle ilgili suçlar söz konusu olduğunda, ceza davasının ve soruşturmanın açılmasının ertelenmesi olanağını öngörmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

32. Başvuran, tutuklanmasının zorunlu olmadığını ve bir suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesi için makul sebeplerin bulunmadığını ileri sürmektedir. Özellikle, başvuran bu tedbire son çare olarak karar verilmediğini ve kendi ifadesine göre, tutuklanmasına ilişkin ilgili iç hukukun gerekliliklerine aykırı olarak karar verildiğini belirtmektedir.

Başvuran aynı zamanda, tutukluluğunun süresinden de şikâyet etmektedir. Başvuran bu bağlamda, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi ile 3. fıkrasını ileri sürmektedir. Öte yandan, başvuran Sözleşme'nin 13. maddesini ileri sürerek, tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına itiraz etmesine olanak sağlayacak etkin bir hukuk yoluna sahip olmamasından şikâyet etmektedir. Mahkeme, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 13. maddesine nazaran özel bir hüküm ("*lex specialis*") teşkil eden, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası açısından incelenmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi ile 3 ve 4. fıkralarının somut olaya ilişkin kısımları aşağıdaki gibidir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(...)

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

(...)

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin derhal bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir."

33. Hükümet, başvuranın iddialarını kabul etmemektedir.

A. Başvuranın tutuklanmasının yasallığı hakkında (Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi)

1. Kabul edilebilirlik hakkında

34. Mahkeme öncelikle, tarafların, 27 Ağustos 2015 tarihli ek bir bildiriyle, diğerlerinin yanı sıra, başvuranın Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası bağlamındaki şikâyeti hakkında görüşlerini sunmaya davet edildiklerini tespit etmektedir. Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. ve 4. fıkraları bağlamındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğunu daha önce ileri süren Hükümetin (aşağıda 46. paragraf), Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası bağlamındaki şikâyetle ilgili olarak herhangi bir kabul edilemezlik itirazı ileri sürmediğini saptamaktadır.

35. Mahkeme, bu şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve öte yandan, başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit ederek, bu şikâyetin kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir.

2. Tarafların iddiaları

36. Başvuran, davaya ilişkin koşulları dikkate alarak, tutuklanmasının zorunlu olmadığını ve suç işlediğinden şüphelenilmesi için makul sebeplerin bulunmadığını ileri sürmektedir. Başvuran, yaşını göz önünde bulundurarak, tutuklanmasının son çare tedbiri olması gerektiğini ve söz konusu durumun bu şekilde olmadığını eklemektedir.

37. Hükümet, başvuranın iddialarını reddetmektedir. Hükümet, söz konusu tutuklamanın CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrası bakımından makul sebeplere dayandığı kanısına varmaktadır. Hükümet, başvuranın TCK'nın 314. maddesi uyarınca yasadışı silahlı bir örgüte üye olmakla suçlandığını belirtmektedir. Hükümet, 5395 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, bir çocuğun tutukluğunun son çare tedbiri olması gerekse bile, küçüklerin CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen bir suç söz konusu olduğunda tutuklanabileceklerini ifade etmektedir. Hükümet bir yandan, video kayıtlarının başvuranın güvenlik güçlerine taşlar attığını gösterdiğini ve diğer yandan, ilgilinin ayrıca terör örgütü lehine propaganda yapmak, bu örgüt adına suç işlemek ve 2911 sayılı Kanun'un hükümlerine riayet etmemekle suçlandığını eklemektedir. Hükümet, başvuranın tutukluluğunun yerel mevzuatla uyumlu olduğu sonucuna varmaktadır.

3. Esas hakkında

38. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası anlamında tutukluluğun yasallığı için gereken unsurlardan birinin keyfilik bulunmaması olduğunu hatırlatmaktadır (*Ječius/Litvanya*, No. 34578/97, § 56, AİHM 2000-IX, *Konolos/Romanya*, No. 26600/02, § 45, 7 Şubat 2008 ve *Korneykova/Ukrayna*, No. 39884/05, § 33, 19 Ocak 2012, bu kararda yapılan atıflarla birlikte). Özgürlükten yoksun bırakma, yalnızca daha az katı diğer tedbirlerin, tutukluluğu gerektiren kişisel menfaati ya da kamu yararını korumak için yetersiz olarak kabul edilmesi ve değerlendirilmesi durumunda haklı gösterilecek kadar ağır bir tedbirdir. Dolayısıyla, özgürlükten yoksun bırakmanın ulusal hukuka uygun olması yeterli değildir ve bu durumun davanın

koşullarında gerekli olması da gerekmektedir (bk., *Ambruszkiewicz/Polonya*, No. 38797/03, §§ 29-32, 4 Mayıs 2006, *Ladent/Polonya*, No. 11036/03, § 55, 18 Mart 2008, *Khayredinov/Ukrayna*, No. 38717/04, § 27, 14 Ekim 2010, yukarıda anılan *Korneykova* kararı, § 43, yine bk., *Bolech/İsviçre*, No. 30138/12, § 45, 29 Ekim 2013, ve, kısa bir süre önce, *Lütfiye Zengin ve diğerleri/Türkiye*, No. 36443/06, § 81, 14 Nisan 2015). Yetkili makamlar, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi bağlamında bir tutukluluğun makul niteliği hakkında karar vermeye davet edildiklerinde, tutukluluğun devamına alternatif tedbirlerin bulunup bulunmadığını araştırma yükümlülüğüne sahiptirler (*Tinner/İsviçre*, No. 59301/08 ve 8439/09, § 58, 26 Nisan 2011).

39. Mahkeme ardından, iç hukukta, CMK'nın 100. maddesinden anlaşıldığı şekliyle (yukarıda 30. paragraf), bir kişinin tutuklanmasının, ancak atılı suçu işlediğine dair hakkında kuvvetli şüphenin bulunması ve ayrıca, şüphelinin kaçma riski veya delilleri değiştirme ve tanıklar, mağdurlar ya da diğer kişiler üzerinde baskı kurma riski gibi bir tutukluluk gerekçesinin bulunması halinde mümkün olduğunu hatırlatmaktadır. Bu iki koşul kümülatiftir: Kuvvetli şüphelerin varlığına, Kanun'a göre, en azından bir tutukluluk gerekçesinin varlığı eklenmelidir. Son olarak, bu iki koşul bir araya gelse bile, özgürlükten yoksun bırakmadan daha az katı tedbirlerin uygulanmasının öngörülmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, bazı suçlar için, Türk hukukunda (CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrası) tutukluluk gerekçelerinin varlığına (kaçma riski ya da delilleri değiştirme ve tanıklar, mağdurlar veya diğer kişiler üzerinde baskı kurma riski) ilişkin yasal bir karinenin bulunduğunu da vurgulamak gerekmektedir. Bununla birlikte, bu “katalog” suçlar ayrıntılı bir şekilde sırayla

belirtilmekte ve ulusal makamları öncelikle alternatif tedbirleri öngörme yükümlülüğünden muaf tutmamaktadır.

40. Küçüklerin tutuklanmasına ilişkin olarak, Türk mevzuatı, bu durumun son çare tedbiri olması gerektiğini (5395 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının j) bendi - yukarıda 25. paragraf) öngörmektedir. Özellikle, 5395 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca, bir küçüğün tutuklanmasına, yalnızca adli kontrol tedbirinin etkin olmadığına ortaya çıkması veya bu tedbire uyulmaması halinde karar verilebilmektedir.
41. Somut olayda, Mahkeme, başvuranın, atılı suçların işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphenin varlığına ve CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrasında öngörülen katalog bir suçun - silahlı bir terör örgütüne üye olmak (TCK'nın 314. maddesinin 2. fıkrası) söz konusu olmasına dayanan Sulh Ceza Hâkimi tarafından tutuklandığını tespit etmektedir. Böylelikle, Hâkim, tutukluluk halinin devamının gerekliliğine ilişkin yasal karineyi uygulamıştır. Hâkim ayrıca, bütün delillerin yargılamanın bu aşamasında toplanmadığı kanısına varmıştır.
42. Mahkeme bununla birlikte, esasen, bir gösteriye katılmak yoluyla bir terör örgütü lehine propaganda yapma suçunun ilgili hakkında yöneltilen suçlamaların merkezinde yer aldığını ve bu suçlamalara dayanılarak, ilgilinin iki aydan fazla bir süre boyunca tutukluluk halinin devam ettirildiğini saptamaktadır. Gerçekte, soruşturmaya ve ceza davasına ilişkin dosyadaki unsurlar ışığında, başvuran hakkında oluşan şüphelerin temelinde bulunan olaylar, ilgilinin terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen bir gösteriye katılmasına ilişkin eylemlere benzemektedir.

43. Oysa bu türden bir suçlama (bir gösteri sırasında terör örgütü lehine propaganda yapmak), Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen suçlar arasında yer almamakta ve bu durum, Mahkemeyi bu hükme dayanarak sanığın tutuklanmasının gerekliliği karinesini oluşturan unsurların varlığı konusunda şüpheler duymasına neden olmaktadır (bk., *mutatis mutandis*, *Şık/Türkiye*, No. 53413/11, § 61, 8 Temmuz 2014).

44. Şüphesiz, yukarıda açıklandığı üzere (39. paragraf), Sulh Ceza Hâkimi, CMK'nın 100. maddesinin 1. fıkrası uyarınca tutuklama kararı verebilmektedir. Bununla birlikte, tutukluluk koşulları bir araya gelse bile, Hâkim her durumda, adli kontrol gibi, iç hukuk tarafından öngörülen daha az katı tedbirlerin uygulanmasını da öngörmelidir. Bu gereklilik, küçüklerin tutuklanmasına ilişkin olarak daha belirgindir. Oysa tutuklama kararında Sulh Ceza Hâkimi tarafından ileri sürülen gerekçeler, tutukluluk tedbirinin - başvuranın yaşı bakımından - özellikle iç hukukun gerektirdiği üzere, son çare olarak kullanıldığının düşünülmesine imkân vermemektedir (yukarıda 25. paragraf). 19 Ocak 2010 tarihli karar değerlendirildiğinde, başvuranın tutuklanmasına karar veren Hâkimin öncelikle tutukluktan başka tedbirleri öngördüğü anlaşılmamaktadır.

45. Sonuç olarak, Mahkeme, 13 yaşında bir küçüğün tutuklanmasının, bilhassa iç hukuk tarafından öngörülmesine rağmen alternatif tedbirlerin somut olayda öngörülmediği dikkate alındığında, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası anlamında yasaya uygun olarak değerlendirilemeyeceği kanaatine varmaktadır.

Sonuç olarak, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

B. Sözleşme'nin 5. maddesinin 3 ve 4. fıkraları bağlamındaki şikâyetler hakkında

46. Başvuran, tutukluluk süresinden ve tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına itiraz etmesine imkân sağlayacak etkin bir hukuk yoluna sahip olmamasından şikâyet etmektedir.
47. Sözleşme'nin 5. maddesinin 3 ve 4. fıkraları bağlamındaki şikâyetlerin bildirilmesinin ardından, 12 Mart 2012 tarihinde sunulan görüşlerinde, Hükümet, başvuranın tutukluluk süresi bağlamındaki şikâyetine ilişkin olarak iç hukuk yollarını tüketmediğini ileri sürerek, iç hukuk yollarının tüketilmediğini iddia etmiştir. Hükümete göre, başvuran ne tutuklama emrine ne de tutukluluk halinin devamına hükmeden kararlara karşı itiraz etmemiştir. Diğer yandan, yine Hükümete göre, başvuranın CMK'nın 141. maddesi ile devamındaki maddelere dayanarak, yerel mahkemeler önünde tazminat davası açması gerekmektedir.
48. Başvuran, Hükümetin itirazını reddetmekte ve Hükümet tarafından ileri sürülen itiraz yolunun şikâyetlerini telafi edecek nitelikte olmadığını ileri sürmektedir.
49. Mahkeme, tutukluluk süresine ilişkin şikâyetle ilgili olarak, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin olarak yukarıda vardığı sonuçları dikkate alarak ve somut olayda ortaya konulan başlıca hukuki sorunu incelediğini değerlendirerek, bu şikâyetin kabul edilebilirliği ve esasının incelenmesine gerek olmadığı kanaatine varmaktadır (bk., aynı doğrultuda, *Holomiov/Moldova*, No. 30649/05, § 131, 7 Kasım 2006 ; bk., *mutatis mutandis*, *Zervudacki/Fransa*, No. 73947/01, §§ 60-61, 27 Temmuz 2006, ve yukarıda anılan *Lütfiye Zengin ve diğerleri* kararı,

§ 92 ; yine bk., *Valentin Câmpeanu adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya* [BD], No. 47848/08, § 156, AİHM 2014). Ayrıca, başvuranın tutuklama emrine ilişkin bir şikâyetle bulunmadığını kaydetmek gerekmektedir.

50. Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası bağlamındaki şikâyetle ilgili olarak, Mahkeme, bu şikâyetin aşağıda belirtilen sebeplerle kabul edilemez şekilde olması nedeniyle, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmemesi bağlamındaki itirazının incelenmesine gerek olmadığı kanısına varmaktadır.

51. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının, özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının Sözleşme anlamında yasallığı için gereken usul ve esas gerekliliklerine riayet edilip edilmediğinin denetlenmesi amacıyla bir mahkeme önünde dava açma hakkı tanıdığını hatırlatmaktadır. Bu denetimden sorumlu olan mahkeme, yasaya aykırı tutukluluk durumunda tahliye karar verme yetkisine sahip olmalıdır (bk., diğer kararlar arasından, *M.M./Bulgaristan*, No. 75832/13, § 51, 8 Haziran 2017). Hukuk yolları, bir kişinin, tutukluluğunun yasallığı konusunda, gerektiği takdirde, tahliye edilmesine imkân verebilecek nitelikte hızlı yargısal denetimin yapılmasını sağlayabilmesi amacıyla, kişinin tutukluluğu boyunca mevcut olmalıdır. Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası yeterince kesin hukuk yollarını öngörmektedir, aksi takdirde erişilebilirlik ve etkinlik koşulları yerine getirilmeyecektir (*Kadem/Malta*, No. 55263/00, § 41, 9 Ocak 2003).

52. Mahkeme öncelikle, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının tutukluluğun uzatılması yönündeki kararın resen verilmesinden itibaren değil, yalnızca bu türden bir karara karşı bir davanın açıldığı tarihten

itibaren uygulandığını hatırlatmaktadır (*Knebl/Çek Cumhuriyeti*, No. 20157/05, § 76, 28 Ekim 2010 ve *Hebat Aslan ve Firas Aslan/Türkiye*, No. 15048/09, § 60, 28 Ekim 2014). Başvuranın tahliye talebine ve resen tutukluluğun uzatılmasına ilişkin kararlara karşı itiraz etme imkânı bulunmaktaydı.

53. Oysa başvuran itiraz yolunun Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası anlamında bir hukuk yolu teşkil etmediğini ileri sürmektedir. Başvuran, iddiasını desteklemek için *Koştı ve diğerleri/Türkiye* (No. 74321/01, 3 Mayıs 2007), ve *Bağrıyanık/Türkiye* (No. 43256/04, § 51, 5 Haziran 2007) kararlarına atıfta bulunmaktadır.

54. Mahkeme, eski Ceza Muhakemesi Kanunu'nda öngörüldüğü şekliyle itiraz davasına ilişkin olarak, ceza mahkemelerinin basmakalıp gerekçelerden hareketle başvuranın tutukluluk halinin devamına karar vermeleri durumunun, yalnızca Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmak için değil, aynı zamanda bu türden gerekçelere itiraz edilmesine ilişkin olarak bir itiraz yolunun başarı olasılığını araştırmak için de temel unsurlardan biri olduğunu hatırlatmaktadır (*Koştı ve diğerleri/Türkiye*, No. 74321/01, 3 Mayıs 2007). Ayrıca, birçok defa, Mahkeme, itiraz davasının, adli bir nitelik taşımaması ve özgürlükten yoksun bırakmaya uygun usuli güvenceleri sunmaması nedeniyle, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının gerekliliklerini yerine getirmediği kanısına varmıştır (bk., özellikle, yukarıda anılan *Bağrıyanık* kararı, § 51, bk. yine *Şayık ve diğerleri/Türkiye* davaları, No. 1966/07 ve diğer altı başvuru, §§ 30-32, 8 Aralık 2009, ve *Sevim ve diğerleri/Türkiye* No. 7540/07 ve diğer iki başvuru, §§ 30-31, 5 Ocak 2010).

55. Mahkeme bununla birlikte, tutukluluğu ve itiraz davasını düzenleyen Türk mevzuatının 17 Aralık 2004 tarihinde değiştirildiğini kaydetmektedir. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Ceza Muhakemesi Kanunu yine 17 Aralık 2004 tarihinde kabul edilmiştir. Yeni CMK'nın hükümleri, bir tutuklunun temsilcisi ya da müdafisine, itiraz talebinin incelenmesi sırasında adli makam tarafından dinlenme imkânı sunmaktadır.
56. Mahkeme, yerleşik içtihadına göre, bir tutukluluğa karşı yapılan itirazı inceleyen bir mahkemenin, adli nitelikteki bir makama ilişkin güvenceleri sunması gerektiğini tekrarlamaktadır. Dava, çekişmeli olmalı ve her durumda taraflar, savcı ve tutuklu arasında “silahların eşitliğini” güvence altına almalıdır (*Nikolova/Bulgaristan* [BD], No. 31195/96, § 58, AIHM 1999II). Bu bağlamda, yeni CMK tarafından öngörülen itiraz davasına ilişkin olarak, Mahkeme, usuli güvencelerden bazılarının yerine getirilmediği gerekçesiyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (bk., diğer birçok karar arasından, Cumhuriyet savcısının görüşünün tebliğ edilmemesi: *Altınok/Türkiye*, No. 31610/08, §§ 57-61, 29 Kasım 2011; geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişimin kısıtlanması: *Şık/Türkiye*, No. 53413/11, § 75, 8 Temmuz 2014).
57. Mahkeme bununla birlikte, başvuranın tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına itiraz etmesine imkân sağlayacak her türlü hukuk yolunun bulunmamasından şikâyet etmekle yetindiğini saptamaktadır. Mahkeme, bu bağlamda, özellikle başvuranın tutuklanması ve tutukluluğunun uzatılması hakkında uygulanan denetimin, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının gerektirdiği üzere, ilgilinin tutukluluğunun yasallığıyla ilgili olması (*R.T./Yunanistan* kararıyla

kıyaslayınız, No. 5124/11, § 98, 11 Şubat 2016) ve gerektiği takdirde, ilgilinin tahliyesine neden olması (bk., *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *M.M.* kararı, § 58 ; aksi yönde bir karar için, *Suso Musa/Malta*, No. 42337/12, § 59, 23 Temmuz 2013, yine bk., Sözleşme'nin 13. maddesi bağlamındaki şikâyetin incelemesi kapsamında, *Valada Matos das Neves/Portekiz*, No. 73798/13, § 93, 29 Ekim 2015) halinde, usuli güvencelerin yerine getirilmemesinin tek başına, itiraz yolunu etkisiz kılmadığı kanaatine varmaktadır.

58. Somut olayda, Mahkeme, bir mahkeme önünde oluşturulan itiraz yolunun (*Gavril Yossifov/Bulgaristan* kararıyla kıyaslayınız, No. 74012/01, § 60, 6 Kasım 2008) Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası anlamında “bir hukuk yolu” teşkil etmek için yeterli bir kapsamda olduğundan şüphe etmek için herhangi bir neden görmemektedir. Oysa başvuran ne tutuklanmasına hükmeden 19 Ocak 2010 tarihli karara ne de tutukluluk halinin devamına ilişkin 16 Şubat 2010 tarihli karara karşı itiraz etmiştir.

59. Yukarıda belirtilenler ışığında, Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası anlamında bir mahkeme önünde bir hukuk yoluna sahip olduğu sonucuna varmaktadır. Ayrıca Mahkeme, ilgilinin bir mahkeme önünde, tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına itiraz etme imkânına sahip olmadığını ortaya koymadığı ve böylelikle, şikâyetin bu hususta Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanısına varmaktadır.

II. SÖZLEŞME’NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

60. Başvuran, başvuru formunda, Sözleşme'nin özel bir hükmünü ileri sürmeksizin, Kürt sorununa ilişkin bir gösteriye katılması nedeniyle hakkında açılan ceza davasına ve tutuklama tedbirine tabi tutulmasından şikâyet etmiştir. Ardından, başvuran, 7 Haziran 2012 tarihinde cevap olarak sunduğu görüşlerinde, Abdullah Öcalan'a destek gösterisine katıldığı ve bu gösteri sırasında, PKK liderinin bir portresini taşıdığı gerekçesiyle mahkûm edildiğini belirterek, Sözleşme'nin 10. maddesini açıkça her hâlükârda ileri sürmüştür.

Mahkeme, davanın koşullarında, Sözleşme'nin 10. maddesinin, özel bir hüküm ("*lex specialis*") olan Sözleşme'nin 11. maddesine nazaran genel bir hüküm ("*lex generalis*") olarak değerlendirildiği ve böylelikle, Sözleşme'nin 10. maddesinin ayrıca dikkate alınmasına gerek olmadığı kanısına varmaktadır (bk., *mutatis mutandis*, *Ezelin/Fransa*, 26 Nisan 1991, § 35, A serisi No. 202, bk., bilhassa, yukarıda anılan *Lütfiye Zengin ve diğerleri* kararı, § 35, ve *Gülcü/Türkiye*, No. 17526/10, § 75, 19 Ocak 2016). Dolayısıyla, başvuranın şikâyetinin Sözleşme'nin 10. maddesi ışığında, Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

Sözleşme'nin 11. maddesinin somut olaya ilişkin kısmı aşağıdaki gibidir:

"1. Herkes, barışçıl olarak toplanma (...) hakkına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir."

61. Hükümet, başvuranın iddiasını kabul etmemektedir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

62. Hükümet, başvuranın ifade özgürlüğüne ilişkin şikâyetini ulusal mahkemeler önünde ileri sürmediğini belirterek, iç hukuk yollarının tüketilmemesine itiraz etmektedir. Hükümet, başvuranın Mahkeme önünde, cevaben görüşlerinde Sözleşme'nin 10. maddesine ilişkin şikâyeti ileri sürmediğini eklemektedir.

63. Başvuran bu iddialara itiraz etmektedir.

64. Mahkeme, öncelikle başvuranın, başvuru formunda Sözleşme'nin 11. maddesiyle ilgili şikâyetini sadece özü itibarıyla ileri sürmüş olsa da, her hâlükârda, Asliye Ceza Mahkemesinin kararını verdiği tarih olan 8 Mart 2012 tarihinden itibaren hesaplanan altı aylık süre içerisinde sunulan 7 Haziran 2012 tarihli cevaben görüşlerinde, bu şikâyetini açıkça belirttiğini kaydetmektedir. Mahkeme, bunun ardından İçtüzüğü'nün 54. maddesinin 2. fıkrasının c) bendi uyarınca, tarafları ek görüşlerini sunmaya davet etmiştir.

65. Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair itirazla ilgili olarak, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasının amacının, iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin olarak, Sözleşmeciler Devletlere, kendilerine karşı iddia edilen ihlalleri Mahkeme'ye sunulmadan önce –normal yoldan mahkemeler aracılığıyla- engelleme veya telafi etme imkânı tanımak olduğunu hatırlatmaktadır. Bu hüküm, "belirli bir esneklik ve aşırı şekilci olmaksızın" uygulanmalıdır; ilgilinin, daha sonra Strazburg'da sunmak istediği şikâyetlerini, "en azından özü itibarıyla ve iç hukuk tarafından belirlenen şartlarda ve sürelerde" ulusal mahkemeler önünde sunmuş olması yeterlidir (Fressoz ve Roire/Fransa [BD], No. 29183/95, § 37, AİHM 1999 I).

32. Mahkeme somut olayda, başvuran hakkında ulusal mahkemeler önünde başlatılan ceza yargılamasının, özellikle terör örgütü lehinde

propaganda yapma suçuna dayandırıldığını kaydetmektedir. Asliye ceza mahkemesinin dayandığı temel olay ve olgular, başvuranın, PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın portresini taşıdığı ve polislerle doğru taşlar fırlattığı yasa dışı bir gösteriye katılmasıyla ilgilidir. Başvuran da, davaya konu olayların nitelendirilmesine itiraz ederek, savunmasını kaçınılmaz olarak bu suçlamaya dayandırmıştır (karşılaştırınız *Yılmaz ve Kılıç/Türkiye*, No. 68514/01, § 39, 17 Temmuz 2008). Başvuran, polislerle taş fırlattığını reddetmiş ancak, gösterinin video kayıtlarından alınan görüntülerde Abdullah Öcalan portresi taşıdığı görülen kişi olduğunu kabul etmiştir (yukarıdaki 7, 9 ve 11 paragraflar). Şüphesiz, başvuran, gösteriye katılmak istemediğini ileri sürmemiştir: başvuran öncelikle bir eğlencenin söz konusu olduğunu düşündüğünü (bk. yukarıdaki 11. paragraf) ve ardından kendisini tesadüfen göstericiler arasında bulduğunu iddia etmiştir (bk. yukarıdaki 15. paragraf). Bununla birlikte, başvuran, bir terör örgütü lehinde propaganda yapmaktan mahkûm edilmiştir.

33. Mahkeme'ye göre, bu dava, başvuranın özünde ifade özgürlüğü hakkını kullanmış olabileceği kanaatine varılan *Yılmaz* davasından (daha önce anılan *Yılmaz ve Kılıç*, § 10) biraz ayrılmaktadır (*idem*, § 43). Nitekim, başvuran gibi, *Yılmaz* da kendisine isnat edilen bazı fiilleri, nitelendirilmelerini reddederek, kabul etmekle yetinmiştir (*idem*, §§ 10, 13 ve 39, ayrıca bk. *Müdür Duman/Türkiye*, No. 15450/03, § 30, 6 Ekim 2015).

34. Yukarıda belirtilenler ışığında ve davanın kendine özgü koşulları dikkate alındığında, Mahkeme, olayların meydana geldiği tarihte küçük olan başvuranın (bk. (*aksi yönde bir karar için*) *a contrario*, *Kasparov ve diğerleri/ Rusya*, n° 21613/07, § 72, 3 Kasım 2013), ilgili görüntülerden kendisini tanıyarak ve bir eğlencenin söz konusu olduğunu düşündüğünü

ileri sürerek, özünde gösteri özgürlüğü hakkını ileri sürdüğünün değerlendirilebileceği sonucuna varmaktadır (*gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla (mutatis mutandis)* bk. *Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yayın Yapım ve Tanıtım A.Ş./Türkiye (No. 1)*, No. 64178/00 ve diğer 4 başvuru, § 68, 30 Mart 2006, ve daha önce anılan *Yılmaz ve Kılıç*, §§ 37-43). Mahkeme ayrıca, dolaylı bir şekilde olsa da, ulusal mahkemeler önünde görülen davada barışçıl olarak gösteri yapma özgürlüğünün söz konusu olduğunu ve başvuran tarafından ulusal mahkemeler önünde ileri sürülen gerekçelerin, Sözleşme'nin 10 ve 11. maddelerine bağlı bir şikâyet içerdiklerini (*gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla (mutatis mutandis)* bk. daha önce anılan *Fressoz ve Roire*, § 39) gözlemlemektedir.

Dolayısıyla Mahkeme, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair ilk itirazını reddetmektedir.

35. Mahkeme, başvurunun bu kısmının, Sözleşme'nin 35. Maddesinin 3. Fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle örtüşmediğini tespit ederek, kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların İddiaları

36. Başvuran, DTP tarafından düzenlenen bir gösteriye katılmak ve Abdullah Öcalan'ın bir portresini taşımak suçlarından mahkûm edildiğinden şikâyet etmektedir. Başvuran özellikle gösteriye katılmasının, ifade özgürlüğü hakkı alanına girdiğini ve yasa dışı örgüt lehine propaganda yapmaktan mahkûm edilmesinin ifade ve toplanma özgürlüğü hakkının kendisi tarafından kullanımına haksız bir müdahale olduğunu iddia etmektedir.

37. Hükümet, *Murat Vural/Türkiye* (No. 9540/07, § 54, 21 Ekim 2014) kararına atıfta bulunarak, ihtilaf konusu bir fiil veya davranışın, niteliği ve amacı ya da söz konusu fiili işleyen kişinin niyeti bakımından değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Hükümet, ulusal makamlar tarafından alınan ifadeler dikkate alındığında, başvuranın ihtilaf konusu gösteriye katılmasının, ifade özgürlüğü kapsamına girmediği kanısındadır. Hükümet ayrıca, barışçıl olmayan bir gösterinin söz konusu olduğunu ve başvuranın bu gösteriye katılırken sadece kendisini ifade etme amacı bulunmadığını ileri sürmektedir. Hükümet ayrıca, başvuranın yasa dışı bir gösteriye katılmaktan, yasa dışı bir örgütü desteklemekten, polislerin üzerine taş fırlatmaktan, kısaca güvenlik güçlerine direnmekten yargılandığını ve mahkûm edildiğini hatırlatmaktadır. Hükümete göre, dolayısıyla başvuranın ifade özgürlüğü hakkının kullanımına müdahalede bulunulmamıştır. Hükümet son olarak, başvuranın mahkûmiyetinin kanun tarafından öngörüldüğünü ve demokratik bir toplumda gerekli olduğunu belirtmektedir.

2. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

a) Müdahalenin bulunduğu hakkında

38. Mahkeme öncelikle, başvuranın toplanma özgürlüğü hakkının kullanımına müdahalede bulunulup bulunulmadığı konusunda, taraflar arasında tartışma olduğunu tespit etmektedir. Bu bağlamda Mahkeme, *Gülcü* (daha önce anılan) kararında, Gülcü'nün tutukluluğunun ve mevcut davaninkilerle kıyaslanabilir suçlardan mahkûmiyetinin, Sözleşme'nin 11. maddesiyle güvence altına alınan başvuranın toplanma özgürlüğü hakkının kullanımına bir müdahale teşkil ettiğini hatırlatmaktadır (*idem*, § 102). Dolayısıyla Mahkeme, yukarıda belirtilenler bakımından ve şikâyetin

sunulma şeklini dikkate alarak, 13 yaşından küçük olan başvuranın tutuklanmasının, bu tedbirin iki aydan fazla süre boyunca devam ettirilmesinin ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla birlikte mahkûm edilmesinin, Sözleşme'nin 10. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde, Sözleşme'nin 11. maddesi tarafından güvence altına alınan toplanma özgürlüğü hakkının kullanımına "müdahale" olarak değerlendirildiği sonucuna varmaktadır (diğer kararlar arasında bk. *Women On Waves ve diğerleri/Portekiz*, No. 31276/05, § 28, 3 Şubat 2009 ve *Schwabe ve M.G./Almanya*, No. 8080/08 ve 8577/08, § 100, AİHM 2011 (özetler)).

b) Müdahalenin haklılığı

39. Mahkeme, ihtilaf konusu müdahalenin kanunla öngörüldüğü ve Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrası anlamında milli güvenliğin ve kamu düzeninin korunması gibi meşru bir amaç taşıdığı hususunun taraflar arasında tartışmaya yer bırakmadığını kaydetmektedir (daha önce anılan *Yılmaz ve Kılıç*, § 60). Somut olaydaki çekişme, müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığı konusuyla ilgilidir.

40. Mahkeme, Sözleşme'nin 10 ve 11. maddelerine ilişkin içtihatlarından doğan ilkelerine atıfta bulunmaktadır (*Faruk Temel/Türkiye*, No. 16853/05, §§ 53-57, 1 Şubat 2011 ve *Kudrevičius ve diğerleri/Litvanya* [BD], No. 37553/05, § 144, AİHM 2015).

41. Mahkeme, mevcut davada başvuranın, şiddet eylemleri içeren bir gösteriye katıldığı ve Abdullah Öcalan'ın portresini taşıdığı gerekçesiyle, özellikle terör örgütü lehine propaganda yapmak suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla birlikte cezaya mahkûm edildiğini gözlemlemektedir.

Halbuki Mahkeme içtihatlarına göre, bir gösteri sırasında sadece Abdullah Öcalan'ın portresini taşımanın şiddet kullanmaya, silahlı direnişe veya başkaldırıya teşvik eden bir ifade şekli olarak değerlendirilemeyeceğini hatırlatmaktadır. Burada, Mahkeme'nin nazarında dikkate alınması gereken temel bir unsur olarak değerlendirilen nefret söylemi söz konusu değildir (diğer birçok karar arasında bk. *Bahçeci ve Turan/Türkiye*, No. 33340/03, § 31, 16 Haziran 2009 ve daha önce anılan *Lütfiye Zengin ve diğerleri*, §§ 4950).

42. Başvurana isnat edilen suçlarla ilgili olarak, 8 Mart 2012 tarihli karardan, başvuranın aynı gösteri sırasında polisler taş fırlatmaktan ve güvenlik güçlerine direnmekten mahkûm edildiği anlaşılmaktadır. Mahkeme'ye göre, kamu tartışması ve siyasi tartışmanın sınırlarını açıkça aşan fiiller söz konusudur. Mahkeme bu bağlamda, yerleşik içtihatlarına göre, Devletlerin, makamların ülkedeki hukuki ve kamusal düzeni korumak için başvurabilecekleri makul ve uygun tedbirlerin seçiminde belirli bir takdir yetkisini hatırlatmaktadır (daha önce anılan *Gülcü*, § 116). Mahkeme, bu konuda başvuran hakkında tedbir alınmasının, "zorunlu bir sosyal ihtiyacı" makul olarak karşılayabileceği kanısındadır. Bununla birlikte, başvuranın tutukluluğu ve cezaya mahkûm edilmesi ile izlenen meşru amaçlar arasında makul bir orantılılık ilişkisi varsa, incelenmesi uygundur.

43. Bu bağlamda Mahkeme, mevcut davadakilere benzer suçlamaların isnat edildiği ve mahkûm edilmiş bir çocuk hakkında alınan tedbirlerin orantılılığıyla ilgili olarak, *Gülcü* kararında (yukarıda anılan), küçük bir kişinin yakalanması ve tutuklanmasının son tahlilde alınması gereken tedbirler olduğunu ve bu tedbirlerin mümkün olduğunca kısa süreyle uygulanması gerektiğini belirttiğini hatırlatmaktadır (daha önce anılan *Gülcü*, § 115). Mahkeme dolayısıyla, küçük bir kişi hakkında alınan bu

türden tedbirlerin orantısız olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme, mevcut davayı içtihatları ışığında incelediğinde, Hükümetin, mevcut durumda kendisinin farklı bir sonuca varmasına sebep olacak herhangi bir olgu ya da iddia sunmadığı kanaatine varmaktadır. Nitekim, başvuranın dosyasında bulunan hiçbir unsur, ulusal mahkemelerin ilgilinin genç yaşını yeterince dikkate aldıklarını belirtmemektedir. Yukarıda belirtildiği gibi (bk. 45. paragraf), hâkimler, başvuranın tutuklanmasına son tahlilde karar vermemişlerdir. Yine asliye ceza mahkemesinin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmetmiş olması, zaten iki aydan uzun süre tutukluluğa maruz kalmış olan başvuranın söz konusu ertelemeye karar verilen tarihten itibaren üç yıllık bir hapis cezası tehdidiyle karşı karşıya kalmış olması sebebiyle, bu kararın önemini azaltmamaktadır.

44. Mahkeme, davalı Devlet tarafından ileri sürülen gerekçelerin, somut olayla ilgili gerekçeler olmasına rağmen, söz konusu müdahalenin haklılığını göstermek için yeterli olduklarının değerlendirilemeyeceği sonucuna varmaktadır. Sözleşmecî devletlerin konu hakkında sahip oldukları takdir yetkisine rağmen, Mahkeme, başvuran hakkında alınan tedbirlerle izlenen meşru amaçlar arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmadığı kanaatindedir.

45. Dolayısıyla Sözleşme'nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

III. İDDİA EDİLEN DİĞER İHLALLER HAKKINDA

46. Başvuran ayrıca, Sözleşme'nin 3, 6, 7, 8 ve 14. maddeleri ile 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin de ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

Başvuran öncelikle, yaşına rağmen, yetişkinler için tasarlanan bir cezaevinde tutulduğundan ve bu sebeple psikolojik olarak büyük bir sıkıntı yaşadığından şikâyet etmektedir. Başvuran, tutukluluğunun Sözleşme'nin 3.

maddesi anlamında insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muamele teşkil ettiği kanısındadır. Başvuran ayrıca, genel anlamda, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesinde çocuklara özel cezaevlerinin bulunmadığından şikâyet etmektedir. Diğer taraftan başvuran, Sözleşme'nin 8. maddesini ileri sürerek, Siirt Cezaevi ile Cizre'de bulunan evi arasındaki mesafe sebebiyle, ailesiyle görüşme imkânından düzenli olarak faydalanamadığını ve dolayısıyla aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir. Başvuran yine tutuklanmasının okul hayatını kesintiye uğratması sebebiyle, 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinde öngörülen eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Başvuran ayrıca, Sözleşme'nin 6. maddesini ileri sürerek, ceza davasının süresinden şikâyet etmektedir. Başvuran, hakkında açılan ceza davasının, yaşının küçük olması sebebiyle, özel yetkili ağır ceza mahkemesi önünde görülmemesi gerektiği kanaatindedir. Başvuran, Sözleşme'nin 6 ve 7. maddelerini ileri sürerek, Cumhuriyet savcısının TCK'nın 314. maddesine dayandırılan iddianamesinin, cezaların yasallığı ilkesini ihlal ettiğini savunmaktadır. Başvuran son olarak, Kürt sorununa bağlı bir gösteriye katılımı –ki kendisine göre bu gösteriye istisnai olarak katılmıştır- sebebiyle suçlanması ve bir terör örgütüne üye olmaktan hakkında başlatılan ceza kovuşturmaları nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmektedir. Başvuran tüm bu unsurlar içerisinde Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiği görüşündedir.

A. Sözleşme'nin 3 ve 8. Maddelerine ilişkin şikâyetler ile Sözleşme'ye

Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. Maddesine ilişkin şikâyet

47. Hükümet, başvuranın iddialarına itiraz etmektedir. Hükümet, Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin şikâyetle ilgili olarak, bu hükmün, iç

hukuka uygun olarak kovuşturulan başvuranın durumunda uygulanmadığı kanaatindedir. Hükümet ardından, başvuranın Şırnak F Tipi Kapalı Cezaevinden Siirt Cezaevine sevk edildiğini, burada başvuranın, 5275 sayılı Kanun'un 23. maddesi gereğince sadece küçüklere ayrılan bir yerde yetişkinlerden ayrı tutulduğunu ve bütün tutukluluğu süresince, ailesi ile sıklıkla iletişim kurma imkânına sahip olduğunu belirtmektedir. Hükümet, başvuranın sınav tarihlerinden önce serbest bırakıldığını da eklemektedir.

48. Başvuran ise, yetişkinlere ayrılan bir cezaevinde tutuklu bulundurulmasının, Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muamele teşkil ettiğini ileri sürmektedir. Başvuran, tutukluluk koşullarına ve ailesine tanınan ziyaret imkânlarına ilişkin olarak başka bir unsur sunmaksızın, daha açık olarak, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesinde küçüklere özel bir cezaevi bulunmaması sebebiyle, küçüklerin, yetişkinler için tasarlanmış bir cezaevinin suçlu çocuklara ayrılan bir bölümünde tutulduğunu belirtmiştir.

49. Mahkeme, özgürlükten yoksun bırakıcı tedbirlerle ilgili olarak, 3. maddenin ileri sürülebilmesi için, verilen acı ve yapılan küçük düşürmenin her hâlükârda özgürlükten yoksun bırakmanın kaçınılmaz olarak içerdiği acı verme ve küçük düşürmenin ötesine geçmiş olması gerektiğinin yine altını çizmiştir. Devletin, her mahkûmun insan onuruna saygı ile uyumlu koşullarda tutulduğundan, tedbirin icra şekillerinin, ilgiliyi, tutukluluğa bağlı acının kaçınılmaz seviyesini aşan yoğunlukta bir sıkıntıya veya sınava tabi tutmadığından ve tutukluluğun uygulama gereklilikleri bakımından, mahkûmun sağlığının ve esenliğinin uygun şekilde güvence altına alındığından emin olması gerekmektedir (*Muršić/Hrvatistan* [BD], No. 7334/13, § 99, AIHM 2016). Mahkeme, çocuklara ilişkin olarak, yürürlükteki uluslararası hukuk mevzuatına göre (ilgili uluslararası

kurallarla ilgili olarak bk. *Kuparadze/Gürcistan*, No. 30743/09, § 42-44), küçüklerin tutukluluk kurallarının, tutukluluk halinde yetişkinlerle küçükler arasında bir ayırım yapılmasını gerektirdiğinin, tutukluluğun tedbir amaçlı veya mahkûmiyet kararından sonra olması gerektiğinin ve bu küçüklere, durumları, yaşları ve ihtiyaçları sebebiyle, özel bir dikkatle davranılması zorunluluğunun altını çizmektedir. Makamların bu konu hakkındaki tutumu, her zaman çocuğun üstün menfaatini gözetmelidir (*gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla (mutatis mutandis)*, *Blokhin/Rusya* [BD], No. 47152/06, § 138, AİHM 2016). Mahkeme ayrıca, daha önce anılan, küçüklerin tutuklanmasıyla ilgili *Güveç* ve *Blokhin* davalarında, özellikle yaşlarına ve özel ihtiyaçlarına açıkça uygun olmayan tutukluluk koşulları sebebiyle, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmış olduğunu hatırlatmaktadır (daha önce anılan *Güveç*, §§ 91-99 ve daha önce anılan *Blokhin*, §§ 141-149).

50. Mahkeme, somut olayda 13 yaşındaki bir erkek çocuğunun, iki aydan uzun süre boyunca yetişkinlerin de tutuklu bulunduğu bir cezaevinde tutulduğunu kaygıyla tespit etmekte (*gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla (mutatis mutandis)* bk. *M.M./Birleşik Krallık* (k.k.), No. 58374/00, 8 Ocak 2002) ve tutukluluğun, bu kadar küçük bir çocuk üzerinde zarar verici etkilerinin olabileceğini kabul etmektedir. Bununla birlikte Mahkeme, küçük bir kişinin koruma tedbiri olarak bu türden bir cezaevinde tutuklu bulundurulmasının, tek başına insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil etmediğini hatırlatmaktadır (bk. *D.G./İrlanda*, No. 39474/98, § 97, AİHM 2002 III, daha önce anılan *Kuparadze*, § 60; aynı anlamda, mahkûmiyet sonrası tutukluluk konusunda bk. *V./Birleşik Krallık* [BD], No. 24888/94, § 98, AİHM 1999-IX). Ayrıca Mahkeme, Hükümetin başvuranın söz konusu cezaevlerindeki mevcut tutukluluk koşullarını

detaylı olarak betimlememesine rağmen, başvuranın açık olarak, yetişkinler için tasarlanmış olan cezaevi bünyesinde suçlu çocuklara ayrılan bir bölümde diğer küçük tutuklularla birlikte tutulduğundan şikâyet ettiğinin gözlemlenmesi gerektiği kanaatindedir (bk. yukarıdaki 82. paragraf). Bu bağlamda, başvuranın iddiasına aykırı olarak, yetişkinler için tasarlanmış olan cezaevi bünyesinde suçlu çocuklara ayrılan bir bölümde tutulması, tek başına Sözleşme'nin 3. maddesi bakımından bir sorun doğurmaz (aynı anlamda bk. daha önce anılan *Kuparadze*, § 60). Diğer taraftan, dosyada bulunan hiçbir unsur, başvuranın yetişkinlerle birlikte tutuklu bulundurulduğunun ve dolayısıyla cezaevinin ortak alanlarında onlarla iletişim halinde olduğunun tespit edilmesine imkân vermemektedir. Bu bağlamda mevcut dava, on beş yaşında olan bir başvuranın, iç hukuk ve Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleri ihlal edilerek, beş yıldan uzun süre boyunca tutuklu yetişkinlerle birlikte ve kendisini intihar etmeyi denemeye götürecek kadar akıl sağlığını bozan koşullarda tutulduğu *Güveç* (daha önce anılan) davasından ayrılmaktadır (daha önce anılan *Güveç*, § 9194).

51. Mahkeme, sahip olduğu unsurlar ve başvuranın başvurusunda ileri sürdüğü iddiaları bakımından, ilgilinin, tutukluluğunun koşullarının 3. madde tarafından öngörülen ağırlık eşiğini aştığına dair iddiasını, somut ve ikna edici bir şekilde desteklemediği sonucuna varmaktadır.

52. Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesine ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. Maddesine ilişkin şikâyetlerle ilgili olarak, bu şikâyetlerin genel anlamda sunulduğunu ve hiçbir şekilde desteklenmiş görünmediğini gözlemlemektedir.

53. Yukarıda belirtilenler ışığında, sonuç olarak, başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

B. Sözleşme'nin 6, 7 ve 14. maddelerine ilişkin şikâyetler

54. Mahkeme, ceza davasının süresiyle ilgili şikâyete ilişkin olarak, dikkate alınması gereken dönemin, 18 Ocak 2010 tarihinde başladığını ve Cizre Asliye Ceza Mahkemesi'nin 5 Nisan 2012 tarihinde kesinleşen 8 Mart 2012 tarihli kararıyla sona erdiğini kaydetmektedir. Dolayısıyla tek bir mahkeme önünde görülen yargılama yaklaşık olarak iki yıl, iki ay sürmüştür. İlk derece mahkemesi önünde görülen davanın süresinin, mevzuat değişiklikleri neticesinde ulusal mahkemeler tarafından verilen yetkisizlik kararları sebebiyle uzadığı doğrudur. Bununla birlikte, toplam süre ile yasal değişikliklerin başvuran lehine olduğu ve bu değişikliklerin yargılamanın süresinde büyük ölçüde bir uzamaya sebep olmadığı dikkate alındığında, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 ve 4. fıkraları uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmesi uygundur.

55. Sözleşme'nin 6, 7 ve 14. maddelerine ilişkin şikâyetlerin geri kalanıyla ilgili olarak, Mahkeme, kendisine sunulan unsurların tamamı ve bu şikâyetlerin dayanaksız niteliği bakımından, söz konusu maddelerin ihlal edildiğine dair bir görünüm bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla bu şikâyetler, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 ve 4. fıkraları uyarınca açıkça dayanaktan yoksundur.

IV. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

56. Sözleşme'nin 41. maddesi gereğince,

“Şayet Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

57. Başvuran, maruz kaldığı manevi zarar için 40.000 avro (EUR) talep etmektedir.

58. Hükümet, bu miktara itiraz etmektedir.

59. Mahkeme, başvurana manevi tazminat olarak 7.500 avro ödenmesinin uygun olduğu kanaatindedir.

B. Masraf ve Giderler

60. Başvuran ayrıca, ulusal mahkemeler önünde görülen yargılamada yapmış olduğu masraf ve giderler için 5.500 EUR ve Mahkeme önünde yapmış olduğu masraf ve giderler için 6.500 EUR talep etmektedir. Başvuran bu bağlamda, belge olarak, avukatının çalışma saatlerini gösteren bir makbuz ile Diyarbakır Barosu'nun avukatlık hizmeti ücretlerini gösteren tabloyu Mahkeme'ye sunmaktadır.

61. Hükümet bu miktarlara itiraz etmektedir.

62. Mahkeme içtihatlarına göre, bir başvuranın, sadece Mahkeme önünde yaptığı masraf ve giderlerinin doğruluğunu, gerekliliğini ve oranlarının makul niteliğini ispatlayabilmesi halinde, bu miktarlar kendisine geri ödenebilmektedir. Mahkeme, kendisine sunulan unsurları, yukarıda sıralanan kriterleri ve davanın karmaşıklığını dikkate alarak, tüm masrafları karşılığında başvurana 3.000 EUR ödenmesinin makul olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme Faizi

63. Mahkeme, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuranın tutukluluğunun yasallığına ve barışçıl olarak gösteri yapma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna ve Sözleşme'nin 3, 5 § 4, 6, 7, 8 ve 14. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesine ilişkin şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna,
2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine,
3. Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirliğinin ve esasının incelenmesine gerek olmadığına,
4. Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine,
5. a) Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak, davalı Devletin başvurana, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere aşağıdaki miktarları ödemekle yükümlü olduğuna:
  - i. her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 7.500 EUR (yedi bin beş yüz avro),

- ii. başvuran tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderler için 3.000 EUR (üç bin avro) ödenmesine,
- b) Söz konusu miktarlara, belirtilen sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,
6. Başvurunun geri kalan kısmıyla ilgili olarak, adil tazmin taleplerinin reddedilmesine

karar vermiştir:

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca, 27 Şubat 2018 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan